

1. [O] wyłączeniu jurysdykcji sądu i poddaniu określonego sporu kompetencji sądu polubownego decyduje umowa stron – zawierana w ramach określonych przez ustawę. Jeśli chodzi o formę takiego kontraktu, to stosownie do wymogów art. 698 § 1 oraz 1105 § 2 kpc powinna to być umowa pisemna. Wprawdzie w obu tych przepisach mowa jest o zawarciu umowy przez strony, ale (...) w wypadku kiedy umowa przewiduje możliwość przystąpienia do niej nowych podmiotów, to w razie zgłoszenia takiego akcesu, podmioty te związane są treścią całej umowy, włącznie z klauzulą arbitrażową. (...) [P]rzystępując do takiej umowy nowe podmioty nie muszą zawierać odrębnego porozumienia o zapis na sąd polubowny, gdyż oświadczenie woli o przystąpieniu wyrażone na piśmie oznacza także akceptację zawartej w niej klauzuli arbitrażowej. W ten sposób spełniony zostaje wymóg zarówno co do treści takiej umowy, jak i co do formy.

2. [M]oże się zdarzyć, że zagraniczny sąd polubowny będzie właściwy do rozstrzygnięcia sporu pomiędzy podmiotami nie spełniającymi żadnej z wymienionych w art. 1105 § 2 kpc cech „zagraniczności”, tj. siedziby za granicą, lub prowadzenia tam przedsiębiorstwa, z którym wiąże się wszczęty spór. (...) [O] spełnieniu tych wymogów tj. elementu zagranicznego przez którąś ze stron decyduje moment zawierania umowy derogacyjnej, a nie moment wszczęcia sporu pomiędzy stronami związanymi zapisem na sąd polubowny.

Postanowienie Sądu Najwyższego

z dnia 16 marca 2000 r.

I CKN 1507/99

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN A. Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN B. Myszka

SSN Z. Kwaśniewski

po rozpoznaniu w dniu 16 marca 2000 r. na posiedzeniu niejawnym sprawy z powództwa A. K.-R. S.A. w W. przeciwko H. Spółka z o.o. w W. o zapłatę na skutek kasacji powoda od postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 11 maja 1999 r., postanawia:

oddalić kasację i zasądzić od strony powodowej na rzecz pozwanej 3000 zł (trzy tysiące) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Postanowieniem z 26 lutego 1998 r. Sąd Wojewódzki odrzucił pozew w niniejszej sprawie, Sąd ten uznał, że na mocy klauzuli arbitrażowej zamieszczonej w art. 11, 12 łączącej strony umowy z 20.12.1991 r. o wspólnym przedsięwzięciu, poddały one wyniki z tej umowy spory arbitrażowi międzynarodowemu w Wiedniu. Wprawdzie strony niniejszego sporu nie były pierwotnymi podmiotami tej umowy, gdyż przystąpiły do niej w dniu 30.09.1992 r., ale przez akt przystąpienia przyjęły wszystkie postanowienia umowne, włącznie z klauzulą arbitrażową wyłączającą kognicję polskiego sądownictwa powszechnego. Dlatego pozew podlegał odrzuceniu.

Zażalenie powoda na to orzeczenie zostało oddalone postanowieniem Sądu Apelacyjnego z 11 maja 1999 r., który podzielił stanowisko prawne Sądu I-ej instancji o wiążącej strony w niniejszej sprawie klauzuli arbitrażowej. W szczególności Sąd ten uznał, iż przewidziane w art. 1105 § 2 kpc uzależnienie skuteczności klauzuli arbitrażowej na rzecz zagranicznego sądu polubownego od tego aby przynajmniej jedna ze stron umowy miała za granicą zamieszkanie lub siedzibę albo prowadziła za granicą przedsiębiorstwo, którego sprawa dotyczy, odnosi się do stron umowy derogacyjnej, a nie do stron z postępowania sądowego. Sąd Apelacyjny powołał się przy tym, na takie stanowisko prawne wyrażone przez Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie pomiędzy tymi samymi stronami zakończonej postanowieniem z 16.02.1999 r. I CKN 1020/98.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżył kasacją powód zarzucając naruszenie art. 1103, 698 § 1 i 1105 § 2 kpc i wnosząc o jego uchylenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie ulega wątpliwości, że **o wyłączeniu jurysdykcji sądu i poddaniu określonego sporu kompetencji sądu polubownego decyduje umowa stron –**

zawierana w ramach zakreślonych przez ustawę. Jeśli chodzi o formę takiego kontraktu, to stosownie do wymogów art. 698 § 1 oraz 1105 § 2 kpc powinna to być umowa pisemna. Wprawdzie w obu tych przepisach mowa jest o zawarciu umowy przez strony, ale trzeba przyznać rację sądom obu instancji, iż w wypadku kiedy umowa przewiduje możliwość przystąpienia do niej nowych podmiotów, to w razie zgłoszenia takiego akcesu, podmioty te związane są treścią całej umowy, włącznie z klauzulą arbitrażową. Tak więc wbrew stanowisku kasacji stwierdzić należy, iż przystępując do takiej umowy nowe podmioty nie muszą zawierać odrębnego porozumienia o zapis na sąd polubowny, gdyż oświadczenie woli o przystąpieniu wyrażone na piśmie oznacza także akceptację zawartej w niej klauzuli arbitrażowej. W ten sposób spełniony zostaje wymóg zarówno co do treści takiej umowy, jak i co do formy. Słusznie więc sądy obu instancji uznały, że zmiana pierwotnej umowy z dnia 20.12.1992 r. o wspólnym przedsięwzięciu przez przystąpienie do niej w dniu 30 września 1992 r. nowych podmiotów oznaczała pisemną akceptację treści klauzuli arbitrażowej, której strona powoda nie może teraz skutecznie kwestionować.

Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w przytoczonym wyżej postanowieniu z 16.02.1999 r. I CKN 1020/98. Skoro zaś zachowuje w ten sposób moc i skuteczność prawną klauzula arbitrażowa z umowy pierwotnej, to **może się zdarzyć, że zagraniczny sąd polubowny będzie właściwy do rozstrzygnięcia sporu pomiędzy podmiotami nie spełniającymi żadnej z wymienionych w art. 1105 § 2 kpc cech „zagraniczności”, tj. siedziby za granicą, lub prowadzenia tam przedsiębiorstwa, z którym wiąże się wszczęty spór.** Konsekwentnie należy bowiem przyjąć, że **o spełnieniu tych wymogów tj. elementu zagranicznego przez którąś ze stron decyduje moment zawierania umowy derogacyjnej, a nie moment wszczęcia sporu pomiędzy stronami związanymi zapisem na sąd polubowny.**

Tak więc decyzja sądów, najprzód o odrzuceniu pozwu w niniejszej sprawie, a następnie o oddaleniu zażalenia na to orzeczenie przez Sąd Apelacyjny, były prawidłowe.

Kwestionująca postanowienie Sądu Odwoławczego kasacja była nieusprawiedliwiona i podlega oddaleniu na mocy art. 393¹² kpc. Postanowienie o kosztach uzasadnia art. 98 § 1 kpc.

Źródło: Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego